

KIZ ÇOCUKLARININ ORTAÖĞRETİMDE OKULLAŞMA ORANLARINA ETKİ EDEN NEDENLERE İLİŞKİN ALGILARI

PERCEPTIONS OF GIRLS RELATED TO THE REASONS THAT AFFECT SCHOOLING RATES IN SECONDARY EDUCATION

Mehmet Özbaş

Erzincan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü,
Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Anabilim Dalı

ERZİNCAN-TÜRKİYE
mozbas@erzincan.edu.tr

ÖZET

Bu araştırma, kız çocuklarının ortaöğretimde okullaşma oranlarına etki eden nedenlere ilişkin algılarının sosyo-ekonomik değişkenlere göre belirlenmeye çalışıldığı, karşılaştırmalı türden betimsel ve yordayıcı bir çalışmadır. Araştırma, Erzincan İli Merkez ve Siirt İli Kurtalan İlçelerinden toplam 179 kız çocuğunun katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri araştırmacı tarafından geliştirilen “Kız Çocukları Ortaöğretim Okullaşma Değişkenleri Ölçeği” ile elde edilmiştir. Ölçeğin geliştirilmesi sürecinde kız çocuklarının okullaşma oranlarına etki eden değişkenlere ilişkin geniş kapsamlı bir alanyazın taraması yapılmıştır. Alanyazın taraması sonucu oluşturulan ölçek maddelerinin kapsam geçerliği açısından incelenmesi amacıyla akademisyen değerlendirmelerine başvurulmuş; ayrıca ön uygulamaya gidilmiştir. Ön uygulama sonucu elde edilen veriler üzerinde Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlett Testi ile Temel Bileşenler Analizi yapılmış; ayrıca Varimax Dik Döndürme Yöntemi uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucu ölçeğin 2 faktörlü geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu görülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre kız çocuklarının ortaöğretimde okullaşma oranlarını olumsuz yönde etkileyen en önemli nedenlerin ilköğretim sürecine ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Kız çocuklarının istenilen ortaöğretim okulunu kazanamamış olmaları, onların ilköğretim sonrası öğrenimlerine devamını engelleyen bir değişken olarak görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: eğitimde fırsat ve imkân eşitliği, kız çocuğu, ortaöğretim, okullaşma oranı, okullaşma engeli

ABSTRACT

This research is a descriptive and predictive study carried out comparatively in which perceptions of girls related to the reasons that affect schooling rates in elementary school have been tried to be determined according to the socio-economic variables. The research has been carried out with the participation of totally 179 girls from Erzincan province center and Siirt province Kurtalan district area. The research data has been acquired using “Girls Secondary Education Schooling Variables Scale” developed by the researcher himself. During the process of developing the scale, a comprehensive literature analysis related to the variables that affect schooling rates of the girls was performed. Evaluation of academicians has been applied for the purpose of analysis in terms of content validity of scale items created as result of the literature review; moreover, pre-application has been implemented. Principal components analysis was performed with Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) and Barlett Tests upon the data acquired at the end of the pre-application; and also Varimax Rotation Method. As result of the performed analysis, it has been noticed that the scale was a 2-factor valid and reliable assessment instrument. According to the research results, it has been understood that the reasons that affect schooling rates of girls in secondary education negatively were about the process of elementary education. Girls’ not passing to the examination of the required secondary education school has been considered as a variable that affect their continuing to education after elementary education.

Keywords: equality of opportunity and chance in education, girl, secondary education, schooling rate, schooling obstacle

GİRİŞ

Öğrencilerin ihtiyaç, beklenti ve yetenekleri doğrultusunda öğrenim kademelerine erişimlerinin sağlanması hem eğitim hakkının kullanımı hem de demokratik yönetim gerekliliklerinden biri olan sosyal adalet işlevinin karşılanmasıyla yakından ilişkilidir. Sosyal adaleti temel alan demokratik bir hukuk devletinde, nüfusu oluşturan bütün kesimlerin eğitim imkânlarından yararlandırılmasında, ‘fırsat ve imkân eşitliği’ ilkesine uygun uygulamalar gerçekleştirilmesi hedeflenir. Çağ nüfusunu oluşturan kız veya erkek bütün öğrencilerin, eğitim sistemi içerisinde yer almasını kolaylaştırıcı gerekli bütün önlemlerin alınması sağlanır. İnsan hak ve hürriyetlerini gereği gibi kullanabilecek yetkin bireylerin kaliteli bir eğitim sistemi aracılığıyla yetiştirilebileceği öngörülmüştür. Toplumsal kalkınma ve değişimin yanı sıra, her alanda gelişmenin eğitimle sağlanabileceği kabul edilir. Bütün bireylerin bireysel özgürlükleriyle birlikte toplumsal statülerini kendilerine sunacak etkili eğitim hizmetleri sayesinde elde edebilecekleri benimsenir. Eğitimin önem ve işlevlerini ortaya koyan, bütün

bu zorunluluklara karşın, toplumu oluşturan bazı kesimlerin, eğitim hizmetlerinden gereği gibi yararlanamadıkları görülmektedir. Özellikle kız çocuklarının ortaöğretim düzeyinde okullaşmasını etkileyen olumsuzluklar, onların ekonomik ve bireysel özgürlüklerini önemli ölçüde kısıtlamaktadır. Ortaöğretime erişimi engellenen kız çocukları ise eğitim aracılığıyla daha nitelikli ve üst düzey meslek sahibi bireyler olamamaktadır. Bu problem, aynı zamanda kızların toplumsal statü içerisindeki konumunu olumsuz yönde etkilemekte; onları üst düzey öğrenim gören kız ve erkeklere göre, daha etkisiz bireyler haline getirmektedir (Aydagül ve Şaşmaz, 2009; Başargan ve Kümbül, 2002; Dimbisso, 2009; Zobar, 2006).

Kız çocuklarının ortaöğretimde okullaşma engelleri, çok değişkenli bir problemdir. Problemin çözümü, ülkenin genel yönetim sistemini yakından ilgilendiren, karar alma süreçlerinde ‘toplumsal, kültürel, evrensel, eğitsel, ekonomik ve hukuki etkenlerin’ geniş bir yaklaşımla ele alınmasını zorunlu kılan demokratik bir konudur. Cinsiyete göre, eğitim sisteminde var olan eşitsizlikleri tamamen ortadan kaldırmak için, başta Milli Eğitim Bakanlığı olmak üzere, eğitim üst yönetiminin, okul yönetimiyle eşgüdümlü çabalar içerisinde bulunması zorunludur. Kız çocuklarının, özellikle ailelerinden kaynaklanan temel sosyo-ekonomik değişkenler açısından çok iyi tanınmasını sağlayıcı uygulamaların okul öncesi eğitim sürecinden itibaren başlatılması önemli bir ihtiyaçtır (Aylar, 2007; Dilli, 2006; East Asia and Pacific Regional UNGEI, 2009; Eğitim Reformu Girişimi ERG, 2010; Gönenç, Ayhan ve Bakır, 2002; Schultz, 2002; Silova & Mango, 2004; Tomul, 2008; UNESCO, 2006; UNESCO, 2010; Wallace-Bruce, 2010). Bu ihtiyacın karşılanması, öncelikle öğrencilerin aile özelliklerine bağlı değişkenler açısından çok iyi analiz edilmesine bağlıdır.

Temel Sosyo-Ekonomik Özellikler

Kız ya da erkek bütün öğrencilerin eğitim sürecini etkileyen en önemli değişkenler; çoğunlukla aile temellidir. Özellikle kız çocuklarının okullaşma oranlarının istenilir düzeyde artışı aile değişkenlerinin özenle dikkate alınmasını gerektirir. Bu nedenle öncelikle ailelerin çocuklarının okul yaşantılarına etki eden temel sosyo-ekonomik değişkenlerin bilinmesinde yarar vardır. Kız çocuklarının ortaöğretimde okullaşma oranlarını etkileyen aile özelliklerine ilişkin değişkenler, aşağıda ifade edildiği gibi ele alınabilir: Kız çocuklarından beklenen toplumsal rol, kız çocuğunun eğitimine verilen önemin anlamsızlığı, çocuğun iş gücüne duyulan ihtiyaç, ailenin ekonomik durumunun yetersizliği ya da gelirlerinin süresizliği, okul güvenliği ve sağlığı ile ilgili kaygılar, aile kültürel özellik ve değerleri, yaşanılan sosyal çevre, anne-babanın özellikle annenin öğrenim düzeyinin düşük olması, erkek çocukların eğitiminin öncellenmesi, anne-babanın ayrı ya da ölmüş olması, çocuğun aile yanında bulunmaması, aileyle iletişim sorunları, aileye kız çocuğunun eğitiminin öneminin kavratılamaması (Aylar, 2007; Başargan ve Kümbül, 2002; ERG, 2010; European Commission, 2011; Gönenç, Ayhan ve Bakır, 2002; Hutter, 1997; Kelly, 2009; Mercan, 2010; Özbaş, 2009; Özbaş, 2010; Tomul, 2008; Zobar, 2006). Aile değişkenlerinin dikkate alınması bağlamında, okul yöneticilerinin ailelerle öğretmenler arasında sürekli işbirliği ve eşgüdüm sağlayacak şekilde, öğretim liderliği rolü gerçekleştirmeleri yönetsel bir zorunluluktur. Etkileşim sürecinde, kız çocuklarını okul yaşantılarından alıkoyacak olumsuzlukların ortadan kaldırılması için, aileye sürekli destek sağlanır (Balci, 2008).

İlköğretime İlişkin Değişkenler

‘Öğrencileri hayata ve ortaöğretime hazırlama’ şeklinde iki temel işleve sahip ilköğretim okullarının bu işlevlerini, gereği gibi yerine getirebildiğini iddia edebilmek oldukça güçtür. Erkek çocuklar için de önemli olmakla birlikte, özellikle kız çocukları açısından, ilköğretimin ortaöğretime geçiş sağlama işlevini yeterince sağlayamadığı, kız çocuklarının ortaöğretim düzeyinde okullaşma oranları ortaya koymaktadır. Türkiye, Avrupa Birliği (AB) kapsamındaki 30 ülke arasında, kız çocuklarının ortaöğretime başlamadan öğrenimlerini terk ettikleri en yüksek orana sahip ülkedir. Avrupa Komisyonu’nun ‘Eğitimde Avrupa Hedeflerine Doğru Gelişim’ adlı raporuna göre, Türkiye’de 2009 yılında ilköğretimden sonra, öğrenimini erken terk eden kız çocukların oranı % 50,2; AB ülkelerinde ise % 12,5’tir. Türkiye’de erkek çocukların ilköğretimden sonra öğrenimi erken terk oranı % 37,9; AB

ülkelerinde ise % 16,3'tür. AB Ülkelerinde, kızların eğitimi erken terk oranı erkeklerden daha düşük bir düzeyde iken, Türkiye'de tam karşıtı bir durum söz konusudur (European Commission, 2011). Veriler, Türkiye'de kız çocuklarının ortaöğretimde okullaşma oranının, AB ülkelerinden oldukça düşük düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu olgu; aynı zamanda, Türk eğitim sisteminde, kızların okullaşma oranlarını olumsuz yönde etkileyen değişkenlerin AB Ülkelerinden farklı özelliklere sahip olduğu şeklinde de yorumlanabilir. Türk eğitim sisteminde, kız çocukların ortaöğretimde okullaşma oranlarının artırılmasında, AB ülkeleriyle karşılaştırmalı çalışmalardan çok, Türkiye'nin öznel toplumsal koşullarına uygun etkenlerin göz önünde bulundurulması çok daha önemlidir. Bu bağlamda, özellikle aileye ilişkin değişkenlerle kız öğrencilerin ilköğretimde aldıkları eğitim hizmetlerinin niteliğinin göz önünde bulundurulması ve çok yönlü bir yönetsel yaklaşımın işe koşulmasında yarar vardır.

Türkiye'de okul öncesi eğitim ile ilk ve ortaöğretimde çağ nüfusunun tamamının okullaşmasının sağlanması demokrasi ve insan haklarına ilişkin yükümlülüklerin yerine getirilmesi açısından son derece önemli bir olgudur. Ayrıca eğitime ayrılan kaynaklardan kız ya da erkek tüm öğrencilerin ihtiyaç ve özellikleri doğrultusunda en üst düzeyde yararlandırılmasının sağlanması toplumsal kalkınmayı hızlandıran temel etkenlerden biridir. Öğrencilerin sosyo-ekonomik köken, cinsiyet vb. herhangi bir nedenle eğitim imkânlarından yoksun kalması toplumsal kalkınmayı olumsuz yönde etkileyen bir durumdur. Özellikle ortaöğretime erişimi engellenen kız çocukları, öğrenimlerine devam eden hemcinslerine göre 'toplumsal statü, siyasi karar mekanizmalarında rol alma, hukuki hakların kazanımı ve kullanımı ile mesleki ve özel yaşam' alanları açısından arka plana itilmektedir. Kız çocuklarının ortaöğretim düzeyinde okullaşma oranlarını etkileyen olumsuzlukların 'eğitim, öğretim ve toplumsal yaşamı ilgilendiren bütün değişkenlerle' birlikte geniş kapsamlı araştırmalara konu edinilmesi eğitim yönetiminin işlevlerini yeterince gerçekleştirip gerçekleştirmediğinin saptanması açısından zorunludur. Bu araştırmada eğitimde fırsat ve imkân eşitliği temelinde kız çocuklarının ortaöğretimde okullaşma oranlarına etki eden değişkenler üzerinde durulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırma problemi aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir:

Kız çocuklarının ortaöğretimde okullaşma oranlarına etki eden nedenlere ilişkin algıları nelerdir, algılar arasında fark var mıdır?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma kız çocuklarının ortaöğretimde okullaşma oranlarına etki eden değişkenlere ilişkin algılarının saptanmasını amaçlayan karşılaştırmalı türden ilişkisel tarama modeli niteliğinde betimsel ve yordayıcı bir çalışmadır. İlişkisel taramalar, iki ya da daha çok değişken arasındaki ilişkinin hangi yönde ortaya çıktığını belirlemeye çalışan araştırma modelleridir. Betimsel ve yordayıcı analizler ise var olanı açıklığa kavuşturma ve var olandan hareketle gözlenemeyen durumlara ilişkin çıkarımlarda bulunan istatistiksel tekniklerdir (Balcı, 2010; Baştürk, 2010; Karadağ, 2010). Araştırmanın konu alanını ortaöğretimde fırsat ve imkân eşitliği perspektifinden kız çocuklarının okullaşma değişkenleri, inceleme alanını ise Erzincan ili Merkez ve Siirt ili Kurtalan ilçelerinden 2011-2012 öğretim yılında ortaöğretime devam etmeyen 179 kız öğrenci oluşturmuştur.

Verilerin Toplanması

"Kız Çocukları Ortaöğretim Okullaşma Değişkenleri Ölçeği" araştırmacının kuram-uygulama bütünlüğünü kapsayan çok yönlü çabaları sonucu ortaya çıkardığı geniş bir bakış açısıyla hazırlanmıştır. Ölçeğin geliştirilmesi sürecinde, ilk önce kız çocuklarının "eğitimde fırsat ve imkân eşitliği" perspektifinden ortaöğretimde okullaşma oranlarına etki eden değişkenlere ilişkin geniş bir alanyazın taraması yapılmıştır. Alanyazın taraması sonucu, kız çocuklarının ortaöğretimde okullaşma oranlarına etki eden temel değişkenlerin, ailelerin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik etkenlerle

bağlantılı olduğu saptanmıştır (Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2009; Commission of the European Communities, 2011; European Commission; 2011; Fawe, 2007; Özbaş, 2010; Özbaş 2011; Özbaş, 2012a; Toprakçı ve diğ. 2011; Türk Eğitim Derneği, 2008; Wang, 2004). Ölçeğin geliştirilmesi aşamasında kız çocuklarının ortaöğretimde okullaşma oranlarının artırılmasına yönelik yasal ve yönetsel düzenlemelerle uygulamalar üzerinde de durulmuştur. 2009-2010 Öğretim Yılından 2011-2012 Öğretim Yılına kadar Erzincan İlinde, 2011-2012 Öğretim Yılında ise Siirt İli Kurtalan İlçesinde ilköğretimden mezun olduğu halde ortaöğretime kaydı yapılmamış kız öğrencilerin ortaöğretime devamı için gösterilen çabalar incelenmiştir.

Alanyazın taraması, yasal, yönetsel düzenlemeler ve araştırma çevresi öğrenci aileleri sosyo-ekonomik özelliklerinin ortaya çıkardığı etkenlerin bir araya getirilmesiyle 32 maddeden oluşan bir ölçek formu geliştirilmiştir. Formun kapsam geçerliği, Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı akademisyenleri ile alan uzmanı eğitim ve okul yöneticileri tarafından değerlendirilmiştir. Akademisyen ve uzman değerlendirmeleri doğrultusunda formda, aynı kapsam ve özellikteki maddeler birleştirilmiş; kapsam dışı maddeler formdan çıkarılmış ve madde sayısı 32’den 25’e indirilmiştir. Ölçek formunun kapsam geçerliği sınaması sonucu kalan 25 maddesi ile 68 kız öğrencinin katıldığı ön uygulamaya gidilmiştir. Ön uygulama sonucu elde edilen verilere Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) istatistiği uygulanmış; KMO değerinin 0.713 olduğu saptanmıştır. Verilerin normallik dağılımının değerlendirilmesi amacıyla ise Barlett Testi yapılmış; bu analiz sonucu verilerin 0.000 düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. Ayrıca, ön uygulama sonucu elde edilen veriler üzerinde Temel Bileşenler Analizi ile Varimax Dik Döndürme Yöntemi uygulanmıştır. Bu analizler sonucu ise ölçeğin çok faktörlü bir yapıya sahip olduğu saptanmıştır. Ölçeğin hazırlanmasında, kuramsal olarak temel alınan faktörlerde toplanmadığı görülen 6 madde ölçekten çıkarılmış; böylece ölçekteki madde sayısı 25’den 19’a indirilmiştir. Ölçeğin kalan 19 maddesi için yapılan faktör analizi sonucu, maddelerin birbirinden farklı 2 faktörde toplandığı görülmüş; faktörlerce açıklanan toplam varyansın ise % 48.217 olduğu saptanmıştır.

Ölçeğin “Temel Sosyo-Ekonomik Özellikler” faktöründeki maddelerin faktör yükleri, .32 ile .81; alpha değerleri ise .74 ile .82; “İlköğretime İlişkin Değişkenler” faktöründeki maddelerin faktör yükleri ise .30 ile .83; alpha değerleri de .76 ile .84 arasında değişmektedir. Ölçeğin “Temel Sosyo-Ekonomik Özellikler” faktöründe 11; “İlköğretime İlişkin Değişkenler” faktöründe ise 8 madde yer almıştır. Tablo 1’de ölçek faktörlerince açıklanan toplam varyans oranlarıyla Cronbach Alpha katsayılarına yer verilmiştir.

Tablo 1: Kız Çocukları Ortaöğretim Okullaşma Değişkenleri Ölçeği Alt Faktörlerinin Varyans Oranları ve Cronbach Alpha Katsayıları

Faktör	Açıklanan Varyans %	Cronbach Alpha (α)
Temel Sosyo-Ekonomik Özellikler	24.79	.79
İlköğretime İlişkin Değişkenler	23.42	.82

Araştırma ölçeğinin alınan araştırma izni doğrultusunda, 7 Kasım 2011 tarihinden itibaren Erzincan ili Merkez ve Siirt İli Kurtalan İlçelerinde uygulanmasına başlanmıştır. Araştırmaya, 2010-2011 Öğretim Yılında ilköğretimden mezun olduğu halde, 2011-2012 Öğretim yılında ortaöğrenime başlamayan kız çocukları alınmıştır. Bu süreçte, öncelikle 2011-2012 Öğretim Yılı için okulların açıldığı tarihe kadar, ortaöğrenime kayıtlandırılmamış kız çocukları belirlenmiştir. Daha sonra ise Erzincan Merkez ve Siirt İli Kurtalan İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerinin, Ekim 2011 ayı sonuna kadar gösterdikleri bütün çabalara rağmen, ortaöğrenime kayıtlandırılmamış olan kız çocukları saptanmıştır. Araştırma ölçeğinin uygulanması aşamasında, kız çocuklarına; önce araştırmanın amacı açıklanmış; daha sonra onların ölçek maddelerine yanıt vermeleri beklenmiştir. Ölçek, Erzincan İli Merkez İlçede, 87, Siirt İli Kurtalan İlçesinde 92 olmak üzere toplam 179 kız çocuğuna uygulanmıştır.

Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

“Kız Çocukları Ortaöğretim Okullaşma Değişkenleri Ölçeği” Beşli Likert yaklaşımıyla hazırlanmıştır. Ölçekte “tam” 5, “çoğunlukla” 4, “orta” 3, “az” 2 ve “hiç” seçeneği 1 puanla değerlendirilmiştir. Puan aralıkları ise “tam” 4.20-5.00, “çoğunlukla” 3.40-4.19, “orta” 2.60-3.39, “az” 1.80-2.59 ve “hiç” seçeneği ise 1.00-1.79 olarak kabul edilmiştir. Ölçekle elde edilen betimsel verilerin analizinde aritmetik ortalama (\bar{X}), frekans (f), standart sapma (S) ve yüzde (%) istatistiklerinden yararlanılmıştır. Kız çocuklarının “anne” ve “baba öğrenim durumu” ile “gelir düzeyi” bağımsız değişkenlerine ilişkin algılarından ortaya çıkan verilerin analizinde ise tek yönlü ANOVA sonuçlarından, algısal farklılıklarının kaynağını bulmak amacıyla yapılan karşılaştırmalarda ise LSD istatistiğinden yararlanılmıştır. Araştırma verilerinden elde edilen bulguların yorumlanmasında, anlamlılık düzeyi ise .05 kabul edilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Araştırma bulguları, ölçek faktörlerine göre, önce betimsel, daha sonra karşılaştırmalı istatistiksel analizlerden yararlanarak yorumlanmıştır.

Kız Çocuklarının Sosyo-Ekonomik ve İlköğretim Değişkenlerine İlişkin Algıları

Kız çocuklarının ortaöğretimde okullaşma oranlarına etki eden, sosyo-ekonomik ve ilköğretim faktörlerine ilişkin algıları Tablo 2’de yer almaktadır. Araştırma bulgularına göre, ilköğrenim görmüş bir kız çocuğu ve onun ailesi, eğitimin önemini kavramakta ve buna uygun temel davranış örüntüleri sergilemektedir. Kız çocuklarının temel sosyo-ekonomik özellikler faktöründe, en yüksek düzeyli algıları “ailelerin kızlarının eğitimine verdiği önem” konusundadır. Bununla birlikte, öğrencilerin ortaöğretimde okullaşmalarına engel olan başka nedenlerin varlığına işaret ettikleri anlaşılmaktadır. Bu araştırma bulgusu; aynı zamanda, kız çocuklarının ortaöğretimde okullaşamamalarını, ailelerin kızlarının eğitimini engelleyici tutumlar içinde buldukları ön yargısında aramamak gerektiğini göstermektedir. Kız çocukları, kişisel ve ekonomik özgürlüklerini sağlayacak bir mesleği ortaöğretim görmeden elde edemeyecekleri kanısındadır. Öğrenciler, insan yaşamında en etkili ve kalıcı değişime yol açabilecek etkenin eğitim olduğu düşüncesindedir. Kız çocukları ailelerinin, eğitimlerini engelleyecek herhangi bir tutum içinde olmadığını, eğitimin kendilerini gerçekleştirmelerini sağlayacak önemli bir değişken olduğunu vurgulamaktadır.

Tablo 2: Kız Çocuklarının Ortaöğretimde Okullaşma Oranlarına Etki Eden Temel Sosyo-Ekonomik ve İlköğretim Değişkenlerine İlişkin Algıları

Temel Sosyo-Ekonomik Değişkenler	N	\bar{X}	S
1. Ailenin çocuklarının eğitimine verdiği önem.	179	3.98	1.23
2. Öğrencinin ortaöğrenim görmeden bir meslek edinemeyeceği.	179	3.84	1.29
3. İnsan yaşamında en etkili ve kalıcı değişimin eğitimle sağlanacağı.	179	3.82	1.22
4. Ailenin ortaöğretimin önemini kavrayamaması.	179	2.32	1.28
5. Ailenin kızlarının bakım hizmetine ihtiyacı olması.	179	2.21	1.12
İlköğretime İlişkin Değişkenler			
1. İstenilen ortaöğretim okulunun kazanılamamış olması.	179	3.49	1.46
2. İlköğretimde aile ve okul arasında yaşanan olumsuz etkileşimin etkisi.	179	2.97	1.52
3. İlköğretimin akademik ihtiyaçları karşılama durumu.	179	2.54	1.30
4. İlköğretimde sosyal ve kişisel gelişim imkânları sağlanması.	179	2.43	1.32

Kız çocuklarına göre, ortaöğretimde okullaşma oranlarını en az etkileyen sosyo-ekonomik etkenler “ailelerinin ortaöğretimin önemini kavrayamaması” ile “ailelerin kız çocuklarının bakım hizmetine ihtiyaç duymasıdır.” Bu bulgulara göre, kızları ilköğrenim görmüş aileler, çocuklarının eğitimini önemsemektedir. Ayrıca aileler, kızlarının, kendilerine bakım hizmeti vermesi gerekçesiyle onların eğitimine engel olmamaktadır. Sosyo-ekonomik değişkenler, bütünüyle dikkate alındığında, kız

çocuklarının kendilerinden ve ailelerinden kaynaklanan nedenler, ister ailenin eğitime bakış açısı yönünden, ister ekonomik ve yaşanan çevresel koşullar açısından olsun, kızların ortaöğretimde okullaşmasına engel olan önemli etkenler olarak görülmektedir.

Kız çocuklarının ortaöğretimde okullaşma oranlarına, sosyo-ekonomik özelliklerle birlikte, etki eden diğer bir faktör ilköğretim sürecidir. Tablo 2’de görüldüğü gibi kız çocuklarının algılarına göre, ortaöğrenim kademesinde okullaşmalarına engel olan etmenler; temelde, onların ilköğrenim sürecine ilişkin yaşantılarıdır. Kız çocuklarına göre, ortaöğretimde okullaşmalarını engelleyen en önemli etken, “istenilen ortaöğretim okulunu kazanamamış olmaktır.” Bunun nedeni, kızların ortaöğretim kurumlarına geçiş sınavında (OKS) başarısız olmalarıdır. Ortaöğretime geçiş sürecinin; yalnızca, akademik başarıya odaklanması; öğrencilerin farklı alanlardaki potansiyellerini ortaya çıkarabilecek öğrenme yaşantıları ile okul türlerine yer verilmemesi de bu durumda önemli bir etkidir. Ayrıca bu bulguya yol açan diğer önemli bir değişken de “ilköğretim mesleki rehberlik ve yönlendirme hizmetlerinin yetersizliğidir” ($\bar{x}=2.49$). Kız öğrenciler, mesleki rehberlik ve yönlendirme hizmetlerinin; kendileri açısından oldukça işlevsiz olduğunu vurgulamaktadır. Öğrenciler, “ilköğretimde okul-aile etkileşiminin” ortaöğretime geçiş sürecinde olumsuz yönde etkide bulunduğu algısındadır. Okul-Aile Birliğinin işlevlerini karşılayamaması, ailelerin çocukları adına okul yaşantılarında, yetki ve söz sahibi olamamaları ve okul yönetimine etkili katılımlarının sağlanamamış olması bu algıya yol açan önemli etkenler olarak sıralanabilir.

Kız çocukları, “ilköğretimin akademik ihtiyaçlarını karşılama durumu” açısından gösterdiği performansı yetersiz bulmaktadır. İlköğretimde öğrencilere başarılarının artırılması, başarısızlıklarının giderilmesi yönünde yeterince destek sağlanamamaktadır. Bu bulgu, aynı zamanda, ilköğretimin, öğrencileri hayata ve ortaöğrenime hazırlama işlevlerini gerçekleştirmediğinin göstergesidir. Kız çocuklarına göre, ilköğretimin düşük performansa sahip olduğu alanlardan biri “sosyal ve kişisel gelişim imkânlarının yetersizliğidir”. İlköğretim okullarında, kız çocuklarına, boş zamanlarını değerlendirme, sosyal etkinliklerde rol alma, müzik, tiyatro, görsel sanatlar vb. alanlarda yeterince gelişim imkânı sağlanamamakta; bu durum onların geçiş ortaöğretime geçiş talebini olumsuz yönde etkilemektedir.

Kişisel Değişkenlerine Göre Kız Çocuklarının Ortaöğretimde Okullaşma Oranlarına Etki Eden Nedenlere İlişkin Algıları

Bu araştırma sürecinde, kız çocuklarının kişisel değişkenleri, “gelir düzeyi, anne ve baba öğrenim durumu” olmak üzere, üç farklı kategoride ele alınmıştır. Gelir düzeyi, “630 TL ve altı, 631-1000 TL arası, 1001-1500 TL arası, 1501-2500 TL arası ve 2500 TL ve üstü” olarak beş farklı gruba ayrılmıştır. 92 ailenin aylık geliri 630 TL ve altında, 59 ailenin aylık geliri 631-1000 TL, 28 ailenin aylık geliri ise 1001-1500 TL arasında değişmektedir. Araştırma bulgularına göre, kız çocuklarından % 52’sinin, yani yarıdan daha fazlasının ailelerinin aylık geliri 630 TL ve altındadır. Kız çocuklarının algıları, gelir düzeyinin onların ortaöğretimde okullaşmasını olumsuz yönde etkileyen bir değişken olmadığını ortaya çıkarsa bile düşük gelir, temel ihtiyaçların gereği gibi karşılanabilmesi açısından önemli bir etken olarak değerlendirilebilir. Gelir düzeyine göre, kız çocuklarının algıları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Algılar arasında anlamlı bir farklılığın olmamasının nedeni, gelir düzeylerinin; 1500 TL’den daha az olmasından kaynaklanmaktadır. Gelir farkının azlığı, algılar arasındaki farkın da anlamlı olmamasına yol açmaktadır. Gelir değişkeni, kız çocuklarının algılarına göre, ortaöğretimde okullaşma oranlarına hem sosyo-ekonomik hem de ilköğretime ilişkin etkenler açısından engel bir durum yaratmamaktadır. Bu araştırma sürecinde, ailesinin aylık geliri 1500 TL’nin üzerinde olduğu halde, ortaöğrenimine devam etmeyen kız çocuğu yoktur. Kız çocukları, gelir değişkenini, ortaöğretimde okullaşma oranlarına, doğrudan engel olan bir etken olarak görmemektedir. Buna göre, kız öğrencilerin, 8 yıllık ilköğretim sürecini engellemeyen gelir değişkeni, onların 4 yıllık ortaöğretimde okullaşmasına engel olan birincil etken olarak değerlendirilemez.

Araştırma sürecinde, anne ve baba öğrenim durumu değişkeni “hiç öğrenim görmemiş, ilköğretim (ortaokul), lise ve üniversite (önlisans, lisans veya lisansüstü) mezunu” olmak üzere beş kategoride ele alınmıştır. Kız çocuklarından, 59’unun annesi hiç öğrenim görmemiş, 79’u ilköğretim, 41’i ise ortaokul mezunudur. Kız çocuğu ortaöğrenime devam etmeyen lise ve üniversite mezunu hiçbir anne yoktur. Kız çocuklarından yaklaşık yarısının annesi ilköğretim mezunu, üçte birininki ise hiç öğrenim görmemiştir. Bu bulgulara göre, ortaöğrenime devam etmeyen kız çocuklarının anneleri, oldukça düşük bir öğrenim düzeyine sahiptir. Anne öğrenim durumu değişkenine göre, “temel sosyo-ekonomik özellikler faktöründe” kız çocuklarının algıları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Bu bulguya yol açan temel etken, annelerin hiç ya da düşük bir öğrenim düzeyine sahip olmasıdır. Tablo 3’te yer verildiği anne öğrenim durumu değişkeni, ilköğretim faktörü açısından algılar arasında anlamlı bir farklılığa yol açmıştır.

Tablo 3: Anne Öğrenim Durumu Değişkenine Göre İlköğretime İlişkin Algılarının Karşılaştırılması

Anne Öğrenimi	N	\bar{X}	KT	sd	KO	F	p	
Öğrenim Görmemiş	59	3.02	GA	43.117	2	21.558	11.158	.000*
İlkokul Mezunu	79	2.75	Gİ	305.197	76	1.536		
Ortaokul Mezunu	41	2.45	Toplam	348.314	78			
TOPLAM	179	2.74						

p<.05*

Anneleri hiç öğrenim görmemiş kız çocukları ilköğretimi “orta” ($\bar{X}=3.02$), ilköğretim mezunları “düşük orta” ($\bar{X}=2.75$), ortaokul mezunları ise “az” ($\bar{X}=2.45$) düzeyinde yeterli bulunmuştur. Buna göre, kız çocuklarının ilköğretim yaşantıları üzerinde, anne öğrenim durumu değişkeni önemli bir etkiye sahiptir. Anneleri farklı öğrenim kategorilerine sahip öğrenci algıları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. Farklılığın hangi öğrenim kategorileri arasında olduğunu bulmak amacıyla ise Tablo 4’te görüldüğü gibi LSD çoklu karşılaştırma istatistiği yapılmıştır.

Tablo 4: İlköğretime İlişkin Olarak Anne Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Öğrenci Algılarının Çoklu Karşılaştırılması

(I) Anne Öğrenim Durumu	(J) Anne Öğrenim Durumu	Ortalama Farkı (I-J)	p
Öğrenim görmemiş	İlkokul mezunu	.27*	.000
	Ortaokul mezunu	.57*	.000
İlkokul mezunu	Ortaokul mezunu	.30*	.000

p<.05*

Çoklu karşılaştırma istatistiği sonucu, anneleri hiç öğrenim görmemiş kız çocuklarının algılarına ilişkin ortalamaların, anneleri ilköğretim ve ortaokul mezunu kız çocuklarının algılarından daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Aynı şekilde, ilköğretim mezunu annelerin kız çocuklarının algıları, ortaokul mezunu olanlardan daha yüksektir. Bulgular, anne öğrenim düzeyine bağlı olarak algıların farklılaştığını göstermektedir. Anneleri daha yüksek öğrenim düzeyine sahip kız öğrenciler, anneleri daha düşük öğrenim düzeyine sahip olanlara göre, ilköğretim okullarını daha yetersiz bulmaktadır. Kız öğrencilerin okul yaşantılarını, ilköğretimde anneleri yönlendirmektedir. Annelerin ilköğretimden memnuniyetsizlikleri de kızlarını ortaöğrenime devam konusunda olumsuz yönde etkilemektedir. Araştırma sürecine katılan kız çocuklarından, “19’unun babası hiç öğrenim görmemiş, 66’sı ilköğretim, 65’i ortaokul, 29’u ise lise mezunudur.” Öğrencilerin babalarının dörtte üçü ilk ve ortaokul mezunudur. Babaların öğrenim düzeyleri, annelerden daha yüksek olmasına rağmen, kız çocuklarının okul yaşantıları üzerinde anneler daha fazla etkiye sahiptir. Baba öğrenim durumu, kız çocuklarının algıları üzerinde, “sosyo-ekonomik ve ilköğretim” faktörleri açısından anlamlı bir farklılık yaratmamıştır.

Tartışma

Kız çocuklarının ortaöğretimde okullaşma engellerini, onların algılarından yola çıkarak saptamayı amaçlayan bu araştırma, problemi kaynağında sorgulaması nedeniyle özgün bir bakış açısını yansıtmaktadır. Okullaşma engelleri ise ortaöğrenime devam etmeyen kız öğrencilerin özgün özelliklerinden yola çıkılarak, sosyo-ekonomik ve ilköğretim olmak üzere iki ayrı faktörde ele alınmıştır. Bu araştırma, kızları ilköğretimden mezun olmuş ailelerin çocuklarının ortaöğretim sürecinde eğitimini önemsediklerini ortaya çıkarmıştır. Aileler, kızlarının iş gücü ve bakım hizmetine ihtiyaç duyma gibi nedenlerle onların eğitimini engelleyici bir tutum içinde değildir. Kızları ortaöğretim sürecinde okullaşmamış ailelerin aylık gelir düzeyleri olabildiğince düşük; ebeveynin; özellikle annenin öğrenimi oldukça yetersizdir. Ailelerinin sosyo-ekonomik koşulları, kız öğrencilerin ortaöğretimde okullaşma oranlarını doğrudan değil, dolaylı olarak etkileyen bir özelliğe sahiptir. Birçok araştırma bulgusu da öğrencilerin ilk ve ortaöğrenim süreçlerini etkileyen temel değişkenlerin ailelerinin sosyo-ekonomik özelliklerine dayalı olduğunu göstermektedir (Aylar, 2007; Buyruk, 2008; Eğitim Reformu Girişimi, 2010; European Commission, 2011; Gönenç, Ayhan ve Bakır, 2002; Özbaş, 2012b).

Kız çocuklarının ilköğretimden gereği gibi yararlanamamaları, onların ortaöğretim sürecine geçişini engelleyen en önemli etkidir. Bu problemin birçok sebebi olduğu görülmekte; bunların en başında ise kızların istenilen ortaöğretim kurumunu kazanamamaları, aile memnuniyetsizliği, aile ve okul arasında yaşanan etkileşim sorunları gelmektedir. Aile kökenine dayalı değişkenlerden en dikkat çekici olanı ise anne öğrenim durumu değişkenidir. Bu araştırma bulgularına göre, ortaöğretime devam etmeyen kızların annelerinin % 59'u hiç öğrenim görmemiştir. Gümüş (2006) tarafından yapılan, İlköğretim Okulları İl Merkezleri Türkiye Taramasına göre, annelerin % 25'i okula gitmemiştir. Annelerin eğitim seviyesi açısından en kötü durumun Güneydoğu Anadolu'da olduğu görülmekte; bu bölgedeki annelerin % 52'sinin hiç okula gitmediği anlaşılmaktadır.

Kız çocuklarının ilköğretim sürecinde, eğitim ihtiyaçlarının karşılanamaması, onların ortaöğretimden itibaren erkek öğrenciler karşısında hem sosyal adalet hem de fırsat ve imkân eşitliği açısından dezavantajlı konuma düşmelerine neden olmaktadır. Kız çocuklarının, bütün öğrenim kademelerinden hedefler yönünde faydalanması toplumsal kalkınmayı hızlandıran bir etmendir. Araştırmalar kızların; özellikle ilk ve ortaöğretimden yeterince faydalanamamasının çok önemli olumsuzluklara yol açtığını göstermektedir (Dimbisso, 2009; DPT, 2009; Kelly, 2009; Özbaş, 2011; Özbaş, 2012a; Silova ve Mango, 2004; Şahin, 2009).

Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonuçları, ailelerin kızlarının eğitimini önemsediklerini göstermekte; kız çocuklarının ortaöğretimde okullaşmalarına engel olan nedenleri, ailelerin içinde buldukları sosyo-ekonomik değişkenlerin dolaylı etkilerinde aramak gerektiğini ortaya koymaktadır. Kız çocuklarının ortaöğretimde okullaşmalarına engel olan etkenler, temel olarak, onların ilköğretimde aldıkları eğitim hizmetlerinin niteliğine bağlıdır. Kız çocuklarının algılarına göre, onların ortaöğrenime geçişlerini engelleyen en baş etken, “istenilen ortaöğretim okulunu kazanamamış olma.” İlköğretim okulları, kız çocuklarına, kendilerini sosyal ve kişisel yönden çok yönlü olarak geliştirebilecek imkânlar sağlayamamaktadır. Ortaöğrenime devam etmeyen kız çocuklarının ailelerinin aylık gelir düzeyi düşük, anne ve babalarının; özellikle annelerinin öğrenim durumu oldukça yetersizdir. Kız çocuklarının ilköğretim yaşantıları üzerinde, anneleri belirleyici bir etkiye sahiptir. Kız öğrencilerin algılarına göre, annelerin ilköğretim sürecinden memnuniyetsizliği, onların ortaöğrenim sürecine devamını engellemektedir. Araştırmadan elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur:

- Kız çocuklarının ortaöğretimde okullaşmasına engel olan nedenlerin belirlenmesine aileden başlanmalı; bu konuda ön yargıya dayalı genelleyici bir bakış açısı değil, öğrenci odaklı öznel bir yaklaşım izlenmelidir,

- Kız çocuklarının ortaöğretimde okullaşması, yalnızca öğrenci ya da ailenin değil, eğitim ve okul yönetiminin sorumluluklarından kaynaklanan işlevlerinden biri olarak algılanmalıdır,
- İlköğretimde, ailelerin çocuklarının okul yaşantılarından memnuniyet düzeylerini ortaya koyan, süreç odaklı, denetlenebilir ve hesap verebilir yönetim sistemleri oluşturulmalıdır,
- Okul yönetimi, kız çocukları ilköğrenime başladıktan itibaren, ebeveynin; özellikle annelerin çocuklarının okul yaşantılarına sürekli desteklerini sağlayacak aile eğitimi faaliyetleri düzenlemelidir,
- Kız çocuklarının, Türkiye'nin neresinde olursa olsun, eğitim imkânlarından olabilecek en üst düzeyde yararlanmalarının sağlanması için, içeriğini aile profillerinin oluşturduğu ulusal politika ve stratejiler geliştirilmelidir.

KAYNAKLAR

- Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. (2009). *Aile eğitim programı*. İstanbul: Eğitim Danışmanlığı ve Araştırmaları Merkezi.
- Aydağul, B. ve Şaşmaz, A. (2009). *Eğitimde eşitlik politika analizi ve öneriler*. ERG Eğitim Reformu Girişimi Raporları, Sabancı Üniversitesi İstanbul Politikalar Merkezi. İstanbul: Yelken Basım.
- Aylar, E. (2007). Lise öğrencilerinin eğitimsel eşit(siz)liğe ilişkin kavrayışlarının çözümlenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Politikası Anabilim Dalı.
- Balci, A. (2008). *Etkili okul okul geliştirme kuram uygulama ve araştırma (4. baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Balci, A. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem teknik ve ilkeler (7. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Başargan, N. H. ve Kümbül, B. (2002). Çalışan çocuk sorununa aileleri açısından bir bakış İzmir ili örneği (ss. 139-160). *Çalışan Çocuklar Semineri 29-31 Mayıs 2001 Ankara, T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü ve Uluslararası Çalışma Örgütü-ILO*. Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.
- Baştürk, R. (2010). *Bütün yönleriyle SPSS örneklili nonparametrik istatistiksel yöntemler*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Buyruk, H. (2008). Eğitimde yaşanan toplumsal eşitsizliklere ilişkin biyografik bir araştırma. Yayımlanmamış Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Ekonomisi ve Planlaması Programı.
- Commission of the European Communities. (2011). *Commission staff working document progress towards the common European objectives in education and training indicators and benchmarks 2010/2011*. Commission of the European Communities, this publication is based on document SEC (2011) 526. Belgium: Brussels.
- Dilli, C. (2006). Zorunlu eğitim çağında bulunan kız çocuklarının okula gitmeme nedenleri (Şırnak ili örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı.
- Dimbisso, T. S. (2009). Understanding female students' academic performance: an exploration of the situation in south nations nationalities and peoples regional state Ethiopia. Masters of Arts in Development Studies Public Policy and Management (PPM). The Netherlands: The Hague.
- DPT. (2009). *Dokuzuncu kalkınma planı 2007-2013 eğitim: okul öncesi ilk ve ortaöğretim özel ihtisas komisyonu raporu*. Ankara: T. C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı.
- East Asia and Pacific Regional UNGEI. (2009). *What's the difference? confronting factor that affect gender equality in education*. East Asia and Pacific Regional UNGEI c/o UNICEF East Asia and Pacific Regional Office. Bangkok: Thailand.
- Eğitim Reformu Girişimi. (2010). *PISA 2009 sonuçlarına ilişkin değerlendirme: Eğitim Reformu Girişimi Bilgi Notu*. İstanbul: Sabancı Üniversitesi İstanbul Politikalar Merkezi.
- European Commission. (2011). *Commission staff working document progress towards the common european objectives in education and training indicators and benchmarks 2010/2011*. Commission of the European Communities: This publication is based on document SEC (2011) 526.ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/.../report_en.pdf Retrieved on 17 December-2011.
- Hutter, M. (1997). *The changing family*. New Jersey: Prentice Hall.

Gönenç, M., Ayhan, N. ve Bakır, M. A. (2002). Kız çocuklarının eğitim haklarından tam olarak yararlanamaması ve ev işlerinde çalıştırılması (ss. 258-276). *Çalışan Çocuklar Semineri 29-31 Mayıs 2001 Ankara, T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü ve Uluslararası Çalışma Örgütü-ILO*. Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.

Gümüş, A. (2006). *İlköğretim okulları il merkezleri Türkiye taraması*. Ankara: Eğitim Sen.

Karadağ, E. (2010). Eğitim bilimleri doktora tezlerinde kullanılan araştırma modelleri: nitelik düzeyleri ve analitik hata tipleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16, 1, 49-71.

Kelly, D. M. (2009). Evaluating financial incentives for girls' education: evidence from a natural experiment in Tamil Nadu, India. A Thesis submitted to the Graduate School of Arts & Sciences at Georgetown University in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Public Policy in the Georgetown Public Policy Institute. USA: Washington DC.

Mercan, P. (2010). Perceptions of parents regarding girls' education-sivas case. Unpublished Master Thesis: Ankara: The Graduate School of Social Sciences of Middle East Technical University.

Özbaş, M. (2009). İlköğretim okulu yöneticilerinin okul-aile ilişkileri konusunda yapmaları gereken ve yapmakta oldukları işler. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özbaş, M. (2010). İlköğretim okullarında öğrenci devamsızlığının nedenleri. *Eğitim ve Bilim*, 35, 156, 32-44.

Özbaş, M. (2011). İlköğretim okullarının sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı özelliklere sahip öğrenci ailelerinin eğitim ihtiyaçlarını karşılama düzeyine ilişkin veli algıları (ss. 257-275). *EYFOR II. Eğitim Yönetimi Forumu 2023'e Doğru Eğitim Liderliği*. EYUDER Eğitim Yöneticileri ve Uzmanları Derneği 22 Ekim 2011 Başkent Öğretmenevi-Ankara. www.eyuder.org Erişim Tarihi 29 Nisan 2012

Özbaş, M. (2012a). Student and parental perceptions on meeting the educational needs of the disadvantaged students in the primary schools. *Educational Research*, 3 (3), 311-319.

Özbaş, M. (2012b). Students' perceptions related to equality of chance and opportunity in secondary education according to school types. *American International Journal of Contemporary Research*, 2 (4), 75-84.

Schultz, T. P. (2002). Why governments should invest more to educate girls. *World Development*, 30 (2), 207-225.

Silova, I. & Mango, C. (2004). Gender equity unmasked: revisiting democracy, gender, and education in post-socialist central/southeastern Europe and the former Soviet Union. *Comparative Education Review*, 48 (4), 417-442.

Şahin, H. (1999). Erciyes Üniversitesi öğrencilerinin eğitimsel ve sosyo ekonomik kökenleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tomul, E. (2008). Türkiye'de ailenin sosyo-ekonomik özelliklerinin eğitime katılım üzerinde görece etkisi. *Eurasian Journal of Educational Research*, 30, 153-168.

Toprakçı, E., Bozpolat, E., Yücel, H., Yıldız, H., Dağdeviren, İ. ve Ersoy, M. (2011). *Özellikle kız çocuklarının ortaöğretimde okullaşmalarını etkileyen faktörler (Sivas ili örneği)*. Sivas İl Özel İdaresi TR08H2.01-02/038- Özellikle Kız Çocuklarının Okullaşmasının Artırılması Hibe Programı Prensensim Projesi.

Türk Eğitim Derneği. (2008). *Ortaöğretime geçiş sistemi sorunlar ve çözüm önerileri*. Türk Eğitim Derneği Genel Merkezi, Ankara.

UNESCO. (2006). *Getting girls out of work and into school: brief policy*. UNESCO Asia and Pacific Regional Bureau for Education. Bangkok: Thailand.

UNESCO. (2010). *Why gender equality in basic education in Pakistan?* United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Islamabad: UNESCO Office, Serena Business Complex.

Wallace-Bruce, N. L. A. (2010). Assessment of factors affecting female participation in senior high school education in Ghana: A case study of Asunafo North and Sunyani Municipalities and Kumasi metropolitan area. Master of Science the School of Graduate Studies, Ghana: Kwame Nkrumah University of Science and Technology, in Development Policy and Planning Department of Planning College of Architecture and Planning.

Wang, D. B. (2004). Family background factors and mathematics success: a comparison of Chinese and US students. *Educational Research*, 41, 40-54.

Zobar, A. (2006). Ailelerin ve öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen faktörler (Ankara ili Çankaya ilçesi örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Extended Abstract

The reasons that restrain the schooling of girls in secondary education largely restrict their economic and individual freedom. School girls whose access to the secondary education has been restrained cannot have a more qualified and high level profession through the education. This problem that includes sexual discrimination also affects social position of the girls negatively and makes them more ineffective in contrast to males and their other fellows that receive higher education, as well (Aydağül and Şaşmaz, 2009; Başargan and Kümbül, 2002; Dimbisso, 2009; Özbaş, 2012a, Özbaş, 2012b). It is obligatory to entreat this common problem that concerns whole of the society in large scale researches. With this research, it has been aimed to determine the reasons that restrain the increase of schooling rates during the secondary education process of girls. The research is a comparative descriptive study in which existing situation of school girls about schooling obstacles in secondary education was determined according to their own perceptions. The research has been carried out with the participation of totally 179 girls from Erzincan province center and Siirt province Kurtalan district area. During the research process, “Girls Secondary Education Schooling Variables Scale” developed by the researcher with a multiple viewpoint as result of a three-year preparation phase on application area of the research. The scale was developed making a comprehensive literature review related to the schooling variables of the girls; and also asking the evaluation of Educational Administration, Supervision, Planning and Economy Department academicians. Besides, during the process of scale development, pre-application has been implemented with the participation of 68 school girls. Statistical analysis that concerns content validity and reliability of the data acquired as result of the pre-application has been performed. At the end of the analysis, it has been determined that the scale had necessary criteria in terms of validity and reliability of the scale and had a two-factor scale structure. There have been utilized from arithmetic mean (\bar{x}), frequency (f), standard deviation (S) and percentage (%) values for the analysis of descriptive data acquired with the scale prepared using 5 Point Likert Scale. One-way ANOVA statistics has been used to compare variables of schoolgirls’ parents’ educational status and their families’ monthly level of income. LSD statistics was also utilized in many comparisons made in order to find the source of the perceptual differentiations of students. For the interpretation of the findings, .05 was taken into consideration as the level of significance. According to the research findings, families whose daughter has had elementary education pay more attention to the education of their children. Families do not strain the education of their daughters on account of the fact that they will provide them health care service. When socio-economic variables has been considered completely, the reasons that arose from the school girls’ themselves or their families have been considered as the important factors that restrains schooling of girls in secondary education in terms of both family’s view point towards education and economic and environmental factors. According to the perceptions of the schoolgirls, factors that restrain schooling of them in secondary education are the experiences related to the process of elementary education, in principle. The most important factor that restrains schooling in secondary education according to the school girls is failing to pass secondary education exam. The reason of this is the failure of girls at the exam for transition to the secondary educational institutions (OKS). Transition to secondary education’s focusing only on the academic success; not giving place to school types and learning experiences that can reveal potentials of the students on different fields is an important factor on this situation. During this research process, schoolgirls’ personal variables were considered under three different categories as “level of income, educational status of mother and father”. Level of income was grouped into five as “630 TL and below, between 631-1000 TL, between 1001-1500 TL, 1501-2500 TL and 2500 TL and over”. Monthly income of 92 families varied between 630 TL and below, 59 families were 631-1000 TL, and 28 families were 1001-1500 TL. According to the research findings, monthly income of families of 52 % of schoolgirls, namely more than the half, were below 630 TL and below. There was determined that there has been no statistically significant difference among school girls’ perceptions according to the level of income. “19 of the fathers’ of the schoolgirls

participated in the research had no education, 66 were primary school graduates, 65 were secondary school graduates and 29 were high school graduates". Three fourths of the students were elementary and secondary school graduates. Educational status of fathers did not create a statistically significant difference in terms of schoolgirls' perceptions. 59 of schoolgirls' mothers had no education, 79 were elementary school graduates and 41 were secondary school graduates. There were no high school and university graduate mothers whose daughters have not continued to the secondary education. Nearly half of schoolgirls' mothers were elementary school graduates and one third had no education. According to those findings, mothers of the schoolgirls who have not continued education had fairly low level of education. Upon elementary school experiences of the schoolgirls, educational status of the parents variable had an important effect. There has been a statistically significant difference among student perceptions that have different educational categories in terms of their mothers. Schoolgirls whose mothers have had higher level of education find elementary education schools more inadequate than the ones whose mothers have had lower level of education. Mothers direct school experiences of the girls in elementary education. Mothers' discontent from the elementary education negatively affects their daughters about continuing to the secondary education. Families' socio-economic situations have a property that indirectly -not directly- affects schoolgirls' schooling rates in secondary education. This research reveals that to provide schooling of schoolgirls during the secondary education process have functions that depend on the duties of school management and education basically. Schoolgirls' not benefiting from the elementary education properly is the most important factor that prevents them from transition to the secondary education. It has been noticed that this problem has many reasons and schoolgirls' not passing the examination of transition to the secondary education, family discontent and interaction problems between the family and school are the leading ones of those problems.